

Вдович О. М. Формування здорового способу життя екологічним вихованням / О. М. Вдович, І. Г. Шевирьова, К. В. Нерезова // Еколого-валеологічне виховання дітей дошкільного та молодшого шкільного віку в сучасному освітньому просторі: матеріали II Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції (Суми, 09-10 грудня 2015 року). – Суми : СумДПУ імені А.С.Макаренка, 2015. – С. 82–84.

УДК 37.017

Вдович О.М.

Формування здорового способу життя екологічним вихованням

У статті окреслюються головні засади виховання молоді за допомогою природи; визначаються напрямки, що сприяють формуванню в учнів усвідомлення необхідності дбати про навколишнє середовище, допомагають виробити в них прагнення поліпшити, збагатити її.

Ключові слова: екологічна підготовка, екологічне навчання, здоровий спосіб життя.

Завданням екологічної підготовки школярів є як «особиста» споживча філософія спілкування з природою, виховання елементарної культури відносин до тварин, рослин, дерев, землі, води, так і подолання «суспільного» відношення до забруднення і псування навколишнього середовища до всього, що індивід спостерігає.

Сучасне суспільство відрізняється різноманіттям прикладів способу життя людини, з якими постійно стикається кожна дитина. Це різноманіття не завжди є зразком для дитини, в результаті створюється хаотичність в уявленнях дитини про здоровий спосіб життя і руйнуються вже сформовані уявлення. Крім того, в даний час існує тенденція зниження здоров'я підростаючого покоління, тому потреба у формуванні в дітей уявлень про здоровий спосіб життя зростає і вимагає пошуку нових шляхів в освіті, вихованні і розвитку підростаючого покоління.

Інтерес вчених до поставленої проблеми не випадковий. Спрямованість особистості на здоровий спосіб життя – процес досить складний і суперечливий, на нього впливають особливості розвитку держави і громадської думки, екологічна обстановка, технологія навчально-виховного процесу, особистість педагогів, а також стан і орієнтація сімейного виховання.

Пізнання дітьми природи, особливостей екологічної роботи відбувається під час активної діяльності, коли вони оволодівають уміннями бережливого ставлення до її об'єктів, збереження та створення умов для їх нормального

спілкування. Недоцільно вчителів проводити екологічну роботу лише в рамках класної кімнати чи актової зали. Уміння і навички з охорони навколишнього середовища в учнів молодшого шкільного віку формуються в активній безпосередній діяльності у природі і лише в гармонії з нею.

Збереження природного середовища, сприятливого для здоров'я, життя людини, вважається однією з найбільш актуальних проблем нашого суспільства. Важливо підкреслити, що своєрідною, специфічною особливістю екологічного виховання є принцип комплетарності (доповнення).

Формування бережливого ставлення школяра до природного середовища здійснюється в процесі патріотичного, розумового, трудового, екологічного, морального, фізичного та естетичного виховання. Кожен з цих напрямків сприяє формуванню в учнів усвідомлення необхідності дбати про природу, допомагає виробити в них прагнення поліпшити, збагатити її.

Проблемі екологічного навчання та виховання присвятили свої праці Ж.Ж.Руссо, Г.Песталоцці, Ф.Дістервег, А.Гумбольд та інші. Великі педагоги Я.А.Коменський та К. Д.Ушинський неодноразово підкреслювали важливість впливу природи на виховання дитини. А.С.Макаренко та В.О.Сухомлинський у виховній роботі з дітьми велику роль відводили природі, оточуючому середовищу. В наш час над проблемою екологічного виховання працюють багато педагогів, вчених, психологів.

Наукові дослідження переконливо доводять, що дитина повинна знаходитись під постійним впливом матеріальної та духовної культури свого народу. Це потрібно, найперше, для найбільш повного розкриття природних схильностей дитини і розвитку її здібностей, виявлення етнопсихологічних особливостей.

Природа годує, напуває, одягає людину, є джерелом її фізичного здоров'я, морального благополуччя, естетичної насолоди. Однак, ми тривалий час ставилися до неї по-споживацьки, не задумуючись над можливими наслідками.

В діючих програмах експериментальних класів середньої загальноосвітньої школи передбачено предмет ознайомлення учнів з навколишнім середовищем. В підручниках є основні правила поведінки в природі: "Не руйнуй мурашників", "Не чіпай гнізд птахів", "Не сміти у лісі чи біля озера", "Не ламай гілки дерев" і т.п. Ці та інші думки, без сумніву, мають виховне та освітнє значення.

Дослідження довели, що учні переконані в тому, що природа потребує захисту, що вона має велике значення у житті людини, хоча і не знають, що саме вони можуть зробити для того, щоб допомогти збереженню оточуючого середовища. Найбільше можливостей у цьому плані відкриває використання засобів народної педагогіки в екологічному вихованні.

Термін "Екологія" в науковий обіг ввів видатний німецький вчений Е. Геккель у 1988 році для визначення науки, що мала досліджувати

відношення між усіма видами живих істот і оточуючою їх органічною та неорганічною природою. Цей термін виник на основі поєднання грецьких слів ойкус (домівка, житло) та логос (знання). З часом це поняття стали використовувати і представники інших наукових дисциплін, з'явилися такі розділи як медична екологія та ін.

Педагогіка має справу переважно із проблемами соціальної екології. Ця наука виникла на зрізі соціальних та природних умов існування і розвитку суспільства.

В останні роки екологічне виховання та екологічна освіта стали предметом уважного дослідження видатних представників сучасної педагогічної науки. Великого значення в організації екологічної роботи в школі набувають праці Ю.Руденка, М.Стельмаховича, В. Скуратівського, в яких розглядаються питання теорії і практики екологічного виховання школярів на ідеї народності з використанням елементів народознавства.

Включення народознавства в навчально-виховний процес школи не тільки сприяє засвоєнню учнями знань про Батьківщину, свій народ, його культуру, виробленню умінь і навичок використовувати її на практиці, оволодінню рідною мовою, а й впливає на їхню екологічну культуру.

Метою екологічного виховання є формування системи наукових знань про природу, її цілісність і єдність з суспільством; обґрунтування практичних засобів, пов'язаних з впливом на неї.

Для реалізації мети і завдань екологічного навчання та виховання важливо врахувати певні принципові положення: єдність інтелектуального та емоційного сприйняття природного середовища, практичної діяльності людини по її поліпшенню, систематичність та неперервність.

Екологічна освіта й виховання здійснюються в сучасній школі на міжпредметній основі, одним із її принципів є міждисциплінарність. Тому вчителям, які викладають цей предмет, варто з'ясувати, яких екологічних знань та вмінь набули школярі, а спираючись на знання і досвід школярів, легше організувати діяльність, спрямовану на формування вмінь та навичок, моделей поведінки в заданих ситуаціях.

Діти мають знати, що найбільше порушує природне середовище людина. Адже жодна інша істота не змінює природу так швидко і сильно. Люди будують дороги, будинки, вирубуючи при цьому дерева і осушуючи болота. Фабрики і заводи викидають в довкілля шкідливі речовини. У такому змінному навколишньому середовищі не можуть жити ті рослини, тварини, що жили тут раніше, адже повністю змінились умови, потрібні їм для існування.

З екологією тісно пов'язана демографічна криза. Свідченням того є те, що з 1991р. в Україні вперше зареєстровано перевищення смертністю народжуваності зросла смертність серед дітей на першому році життя. Ніхто не може сказати, що чекає на нас у майбутньому, якщо, поки не пізно, не змінити свого ставлення до природного середовища. Ми

повинні оберігати і захищати природу, а там де це можливо - відновлювати втрачене.

Природа без людини існувати буде (бо вона ж існувала раніше!), а чи зможе прожити людина без лісу, без плескоту річки, щебетання птахів? Звичайно ж ні! У рослин і тварин немає депутатів, їм немає кому писати і скаржитись, за них нікому заступитись крім нас, людей, які разом з ними заселяють цю планету. Більшість сучасних старшокласників усвідомлюють, що мають зазнати змін принципи та моральні норми у ставленні до природи, включаючи як повагу до норм заборон (не завдавай зумисної шкоди навколишньому середовищу, не засмічуй природу! т.д.), так і до норм, які пов'язані з активною громадянською позицією (бути непримирним до розкрадання природних багатств, бракон'єрства і т.ін.). Це передбачає оволодіння високою культурою природокористування, уміння прогнозувати результати своєї поведінки в природі.